

Een kilootje oude visserijstatistieken, a.u.b.!

Ann-Katrien Lescrauwaet
Heidi Debergh

Vlaams instituut voor de zee

Waarom willen we het verleden opgraven?

- Vragen over het heden:

- Hoeveel ton vis aangevoerd in Belgische havens?
- Welke vissoort = economisch belangrijkste?
- Van welke visgrond wordt meest vis gehaald?

→ Pasklaar antwoord

- Vragen over het verleden:

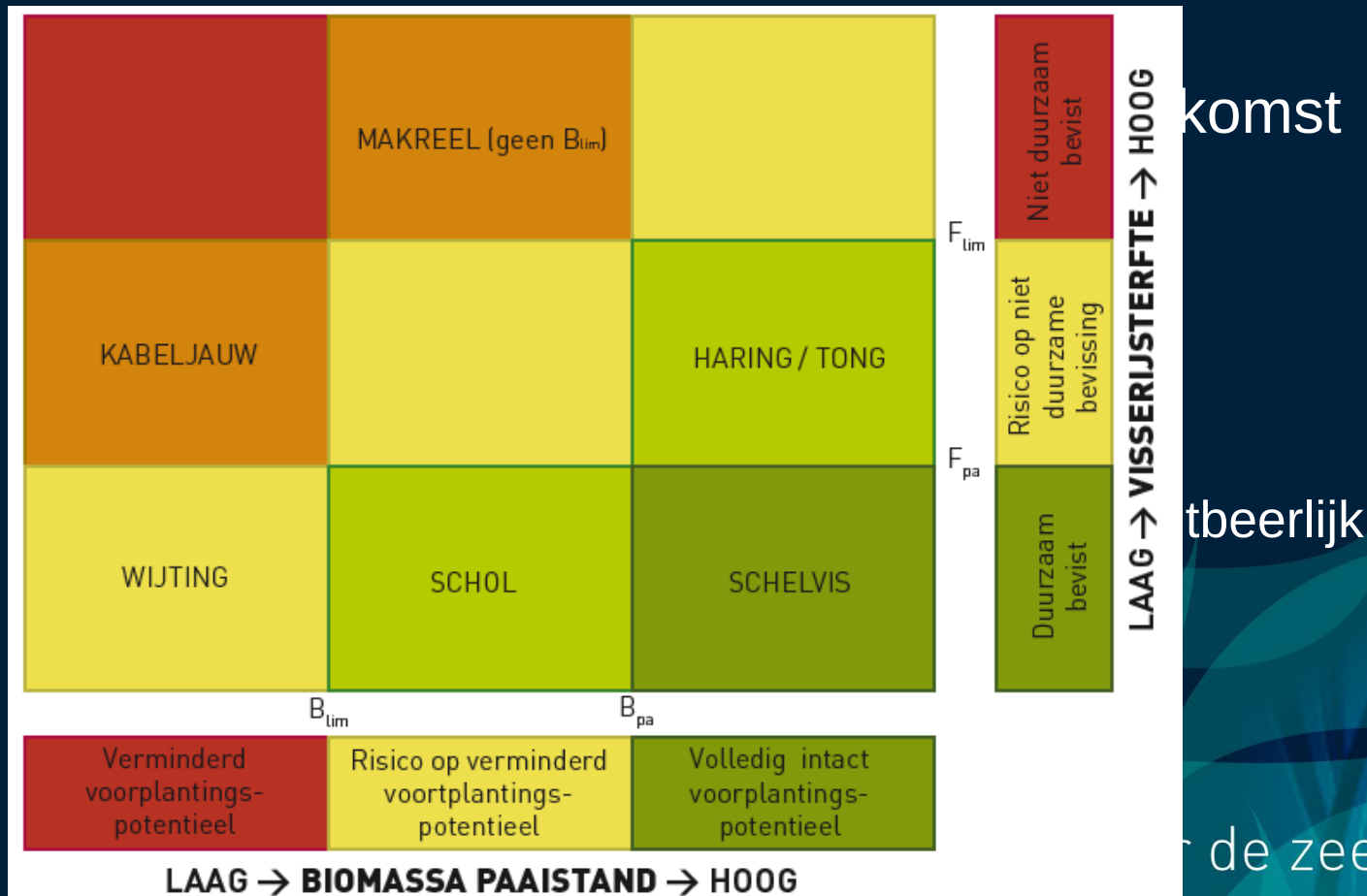
- Haring & garnalvangst kort na WOII?
- Welke soorten stonden op menukaarten?
- Steeds meer zuidelijke soorten in de Noordzee?

→ Anekdoten, gegevens uit jaren '90 of met wat geluk '80

Waarom willen we het verleden opgraven?

- Huidige toestand commerciële visbestanden = niet rooskleurig

De Zee van Toen

- Reconstructie toestand zuidelijke Noordzee (1930 – 1980)

Adhv interviews met Vlaamse vissers

Sappige verhalen en anekdotes

Verrijkt met historische woordenschat

Beelden van de visserij van toen

Hoe zag de zee er vroeger uit?

- Mondelinge geschiedenis is waardevol
- Nuttig als bevestiging van andere soorten gegevens zoals geschriften en statistieken
- Maar: hoe verder we teruggaan in de tijd, hoe minder we blijken te weten

Hoe zag de zee er vroeger uit?
→ Geen éénduidig antwoord

Visserijstatistieken?

- Deel van de antwoorden waar we vandaag naar op zoek zijn
- Vanaf jaar 1000: opkomst zeevisserij
- Keure van Nieuwpoort (1163): belastingen op aanvoer van soorten zoals haring, makreel, kabeljauw
- Van oudsher heel wat inspanningen voor verzamelen van cijfergegevens over visserij en vissersvolk

Waar te vinden ? Archieven!

Vlaams instituut voor de zee

Visserijstatistieken?

- Vaak slechts over beperkt aantal jaren (wetgeving/ijverigheid administratie)

PÊCHE DE NIEUPOORT, arrivé jusqu'au 25 août 1766

DATES d'Arrivée & d'Expédition.	ARMATEURS.	STUURMAN.	Tonnes Morue d'Island.	Etland & Nord.		Tonnes Morue du Doggers- bank.	Expéditions en	
				Tonnes Hareng.	Tonnes Morue.		Tonnes Hareng.	Tonnes d'Island.
16 août	J. B. Lenoir	M. Montem	121	121	1		56	
	Seur. Bidan	J. sans Troome		123			81	
	E. De Roo	J. sans Troome		127			91	
	L. Doghelase	Jos. Meppen		131	4 1/2		27	
	J. B. Westram	J. sans Miniepe		226	1 1/2		30	
				728	7		285	

mod. att. l'or
Rouge

- Bv. oud archief van Nieuwpoort: Oostenrijkse periode

Visserijstatistieken?

- Belangrijke historische bron: “Enquête sur la pêche maritime en Belgique”, Ch. Dezuttere (1909)
- Statistieken 19e, begin 20e eeuw
- Maar: haring, kabeljauw en verse vis

ANNÉES.	GRANDE PÊCHE DU HARENG.						PETITE PÊCHE DU HARENG.						PÊCHE DE LA MORUE.										
	NOMBRE D'ARMEMENTS.					TOTAL.	PRODUITS (en kilogrammes).					TOTAL.	PÊCHE D'ÉTÉ.				PÊCHE D'HIVER.		PÊCHE DE MARÉE.				
	Anvers.	Ostende.	Nieuport.	Bruges.	TOTAL.		Anvers.	Ostende.	Nieuport.	La Panne-Middelkerke.	TOTAL.		Anvers.	Ostende.	Kil.	Nombre d'armements.	Produit net en kilogrammes.	Nombre d'armements.	Produit net en kilogrammes.	TOTAL.	Produit net en kilogrammes.	Nombre d'armements.	Produit net en francs.
1836	—	—	3	2	5	50585	—	—	—	—	120648	—	1836	80	1121196	3	8315	1129511	165	569779			
1837	—	—	4	1	5	86090	—	—	—	—	164912	—	1837	81	1225634	»	»	1225634	158	765246			
1838	—	—	4	1	5	131387	—	—	—	—	135112	—	1838	90	1490341	3	13662	1504003	163	722529			
1839	—	—	4	1	5	87502	—	—	—	—	88862	—	1839	95	1820642	4	12284	1832966	165	709437			
1840	—	—	2	1	3	40200	—	—	—	—	106622	—	1840	106	1925135	4	24338	1949473	167	662831			
1841	—	—	2	1	3	40448	—	—	—	—	120529	—	1841	107	2640232	20	73749	2713981	168	689739			
1842	—	—	2	1	3	29906	—	—	—	—	119150	—	1842	106	2327795	25	117781	2445576	169	722374			
1843	—	—	1	1	2	15722	—	—	—	—	115524	—	1843	109	2616131	14	89639	2705840	174	773368			
1844	—	—	1	1	2	46580	—	—	—	—	171210	—	1844	111	2208938	13	96439	1928862	182	889139			
1845	—	—	1	1	2	28960	—	—	—	—	331159	—	1845	111	1879218	10	49644	2305377	185	971586			
1846	—	—	1	1	2	29871	—	—	—	—	242189	—	1846	116	2242088	10	94209	2336297	192	880404			
1847	—	—	1	1	2	85350	—	—	—	—	349289	—	1847	114	2422717	10	66440	2489157	184	925415			
1848	—	—	1	1	2	187681	—	—	—	—	—	—	1848	1665	—	—	—	—	—	—	—		
1849	—	—	1	1	2	267705	—	—	—	—	—	—	1849	—	—	—	—	—	—	—	—		
1850	—	—	4	—	1	209115	—	—	—	—	298392	—	1850	—	—	—	—	—	—	—	—		
1851	—	—	—	—	1	62700	—	—	—	—	76157	—	1851	—	—	—	—	—	—	—	—		
1852	—	—	—	—	1	78276	—	—	—	—	106613	—	1852	—	—	—	—	—	—	—	—		
1853	—	—	—	—	1	30989	—	—	—	—	28337	—	1853	—	—	—	—	—	—	—	—		
1854	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	166268	—	1854	—	—	—	—	—	—	—	—		

vlaams instituut voor de

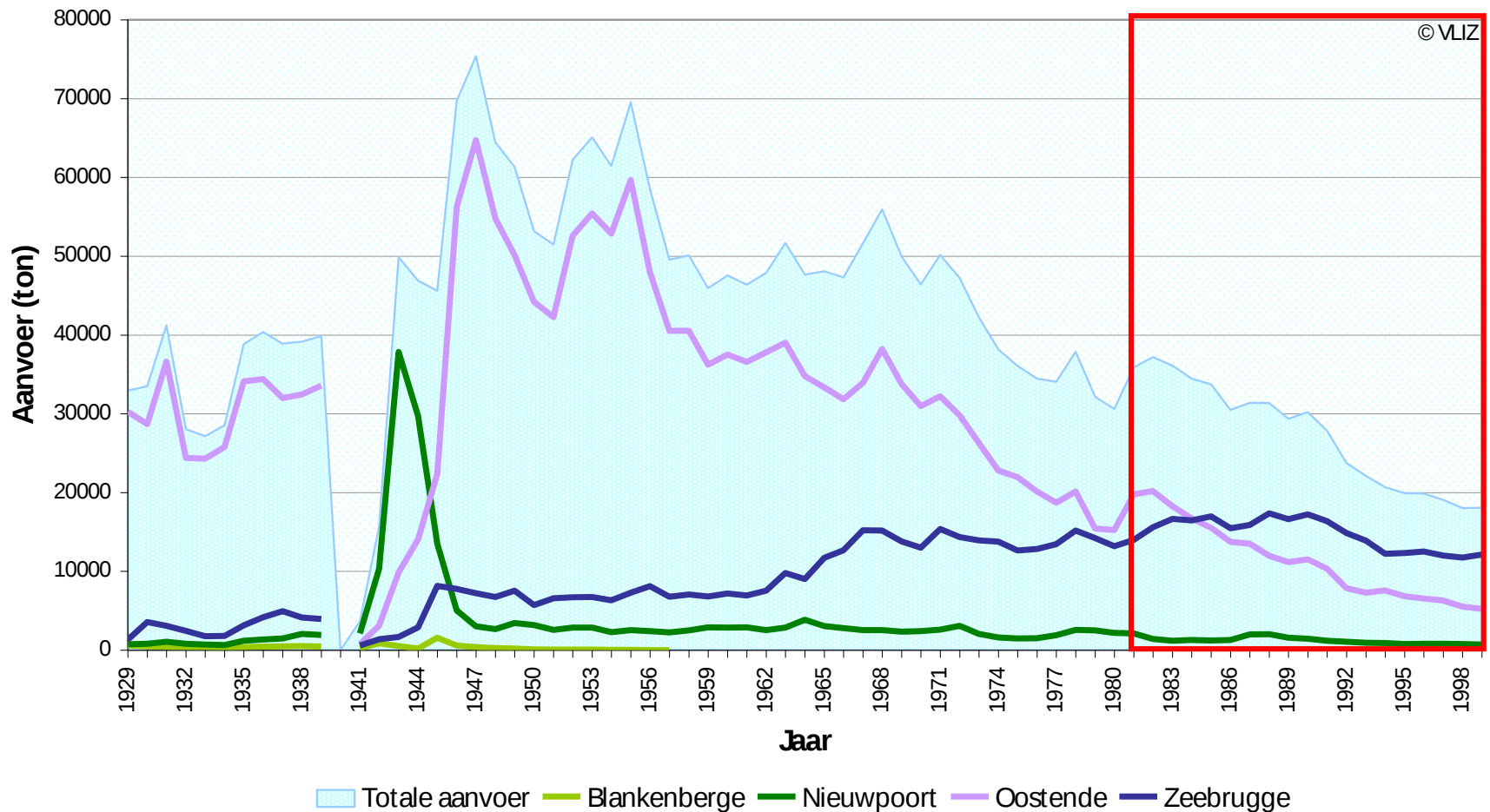
Visserijstatistieken?

- Echte tijdsreeksen voor vergelijking huidige toestand met deze uit het verleden waren niet beschikbaar
- Project “eeuw zeevisserij in België”
- Ontsluiten en digitaal beschikbaar maken van een reeks vergelijkbare statistieken (1929, startjaar)
- Groot puzzelwerk
 - Disperse bronnen
 - Betekenis van naamgevingen
 - Kwaliteitscontrole data
- Dank aan verschillende instellingen

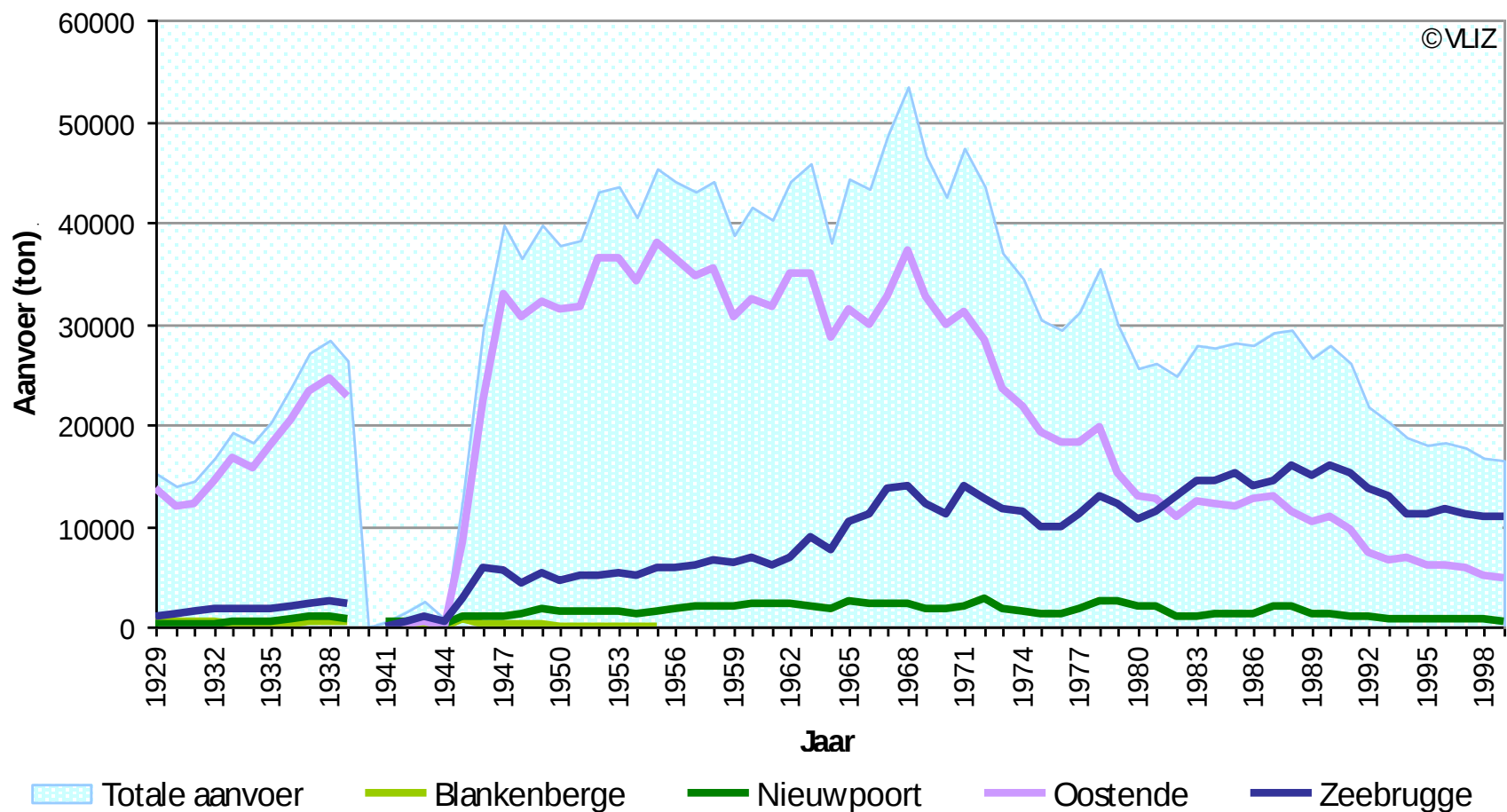
Wat is de meerwaarde?

Totale aanvoer (ton) van vis door Belgische vissersvaartuigen in Belgische havens

Te veel bodemvisserij voor te weinig vis

Aanvoer (ton) van demersale vissen door Belgische vissersvaartuigen in Belgische havens

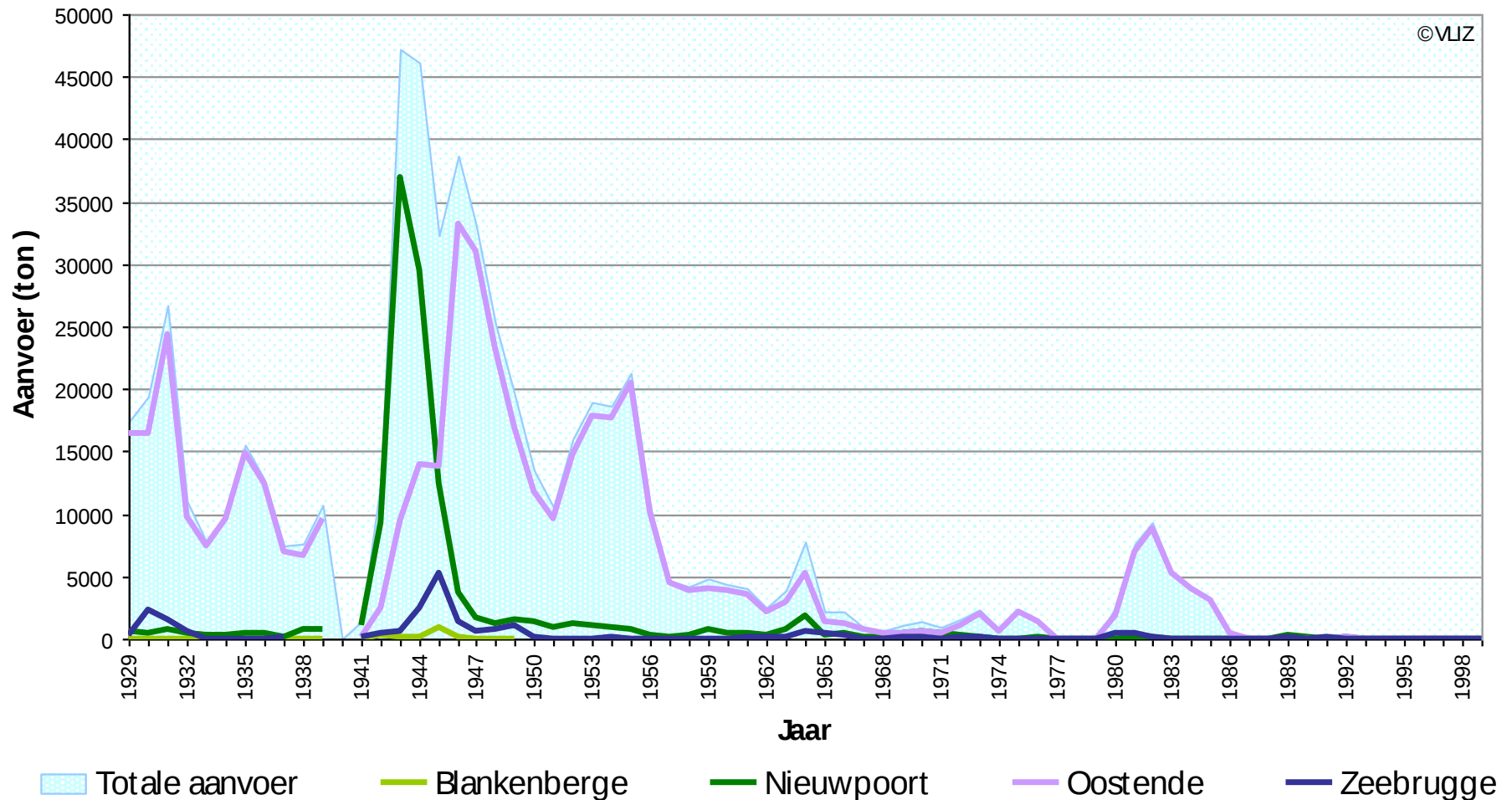
Te veel bodemvisserij voor te weinig vis

- Wat speelt zich af per soort?
 - Bepaalde soorten kennen toename in aanvoer (bv. rode poon)
 - Andere soorten duidelijke daling in aanvoer (bv. tong, tarbot, kabeljauw)
 - Achteruitgang visbestanden, of hieruit voortvloeiende vangstbeperkingen
- “We jagen met teveel op te weinig vis” (Joe Borg, EU)
 - grondige herziening van het huidige Gemeenschappelijk Visserij Beleid van Europa

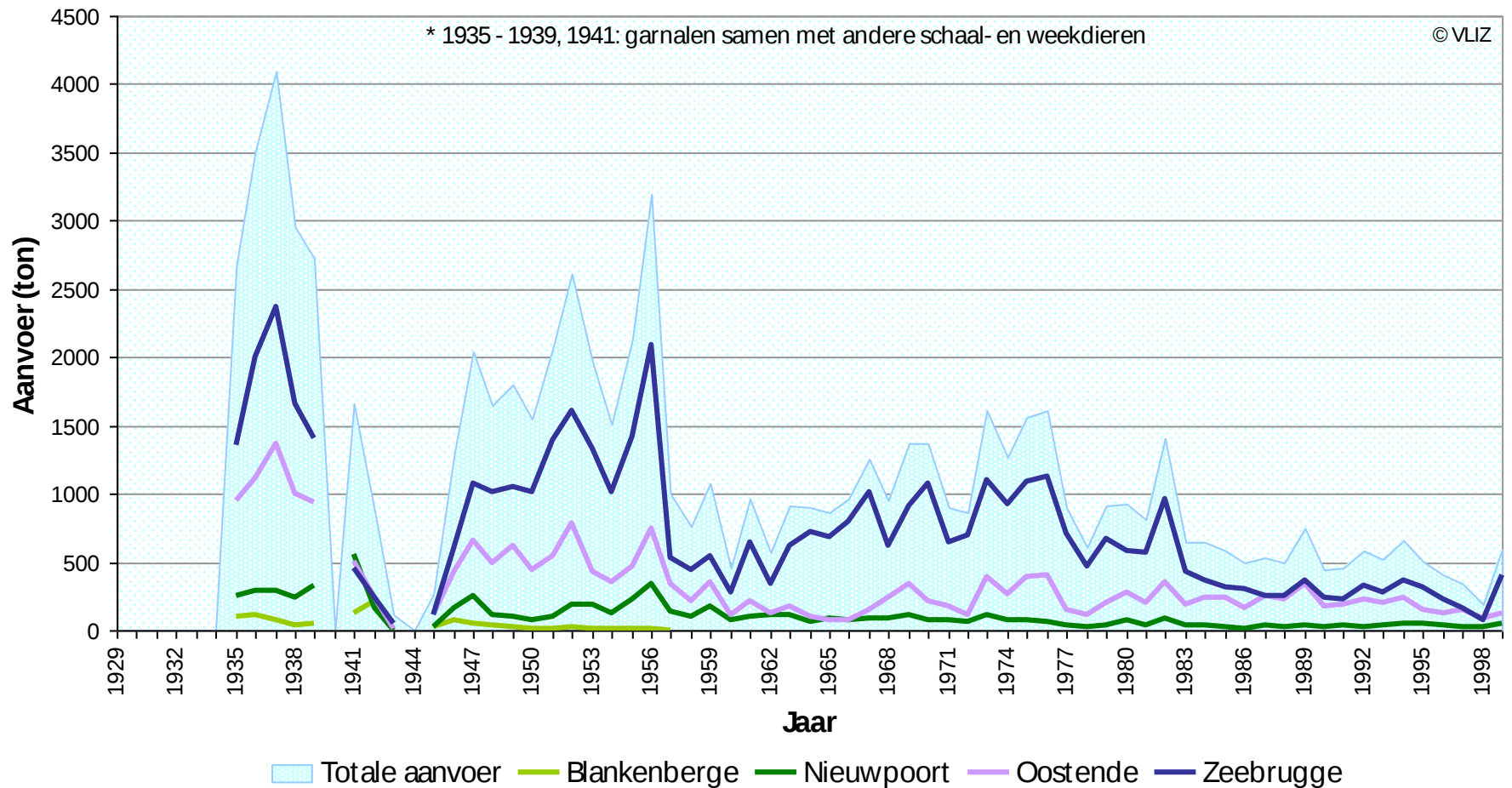
En de pelagische visserij?

Aanvoer (ton) van pelagische vissen door Belgische vissersvaartuigen in Belgische havens

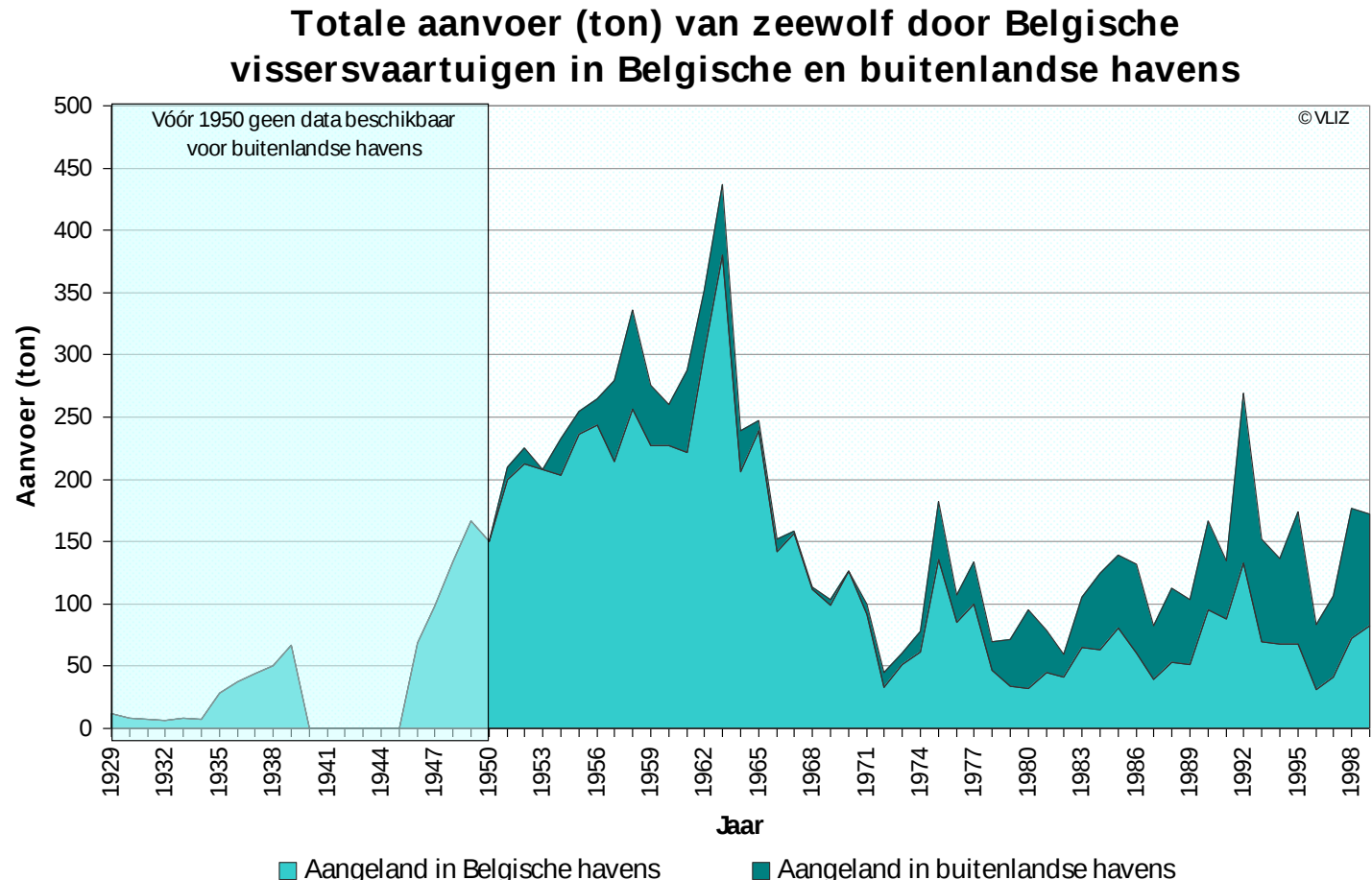
Verse geernaers!

Aanvoer (ton) van grijze garnaal* door Belgische vissersvaartuigen in Belgische havens

Ook aanvoer in buitenlandse havens...

- Nabijheid van havens bij traditionele visgronden
- Lokale economieën en wisselkoersen

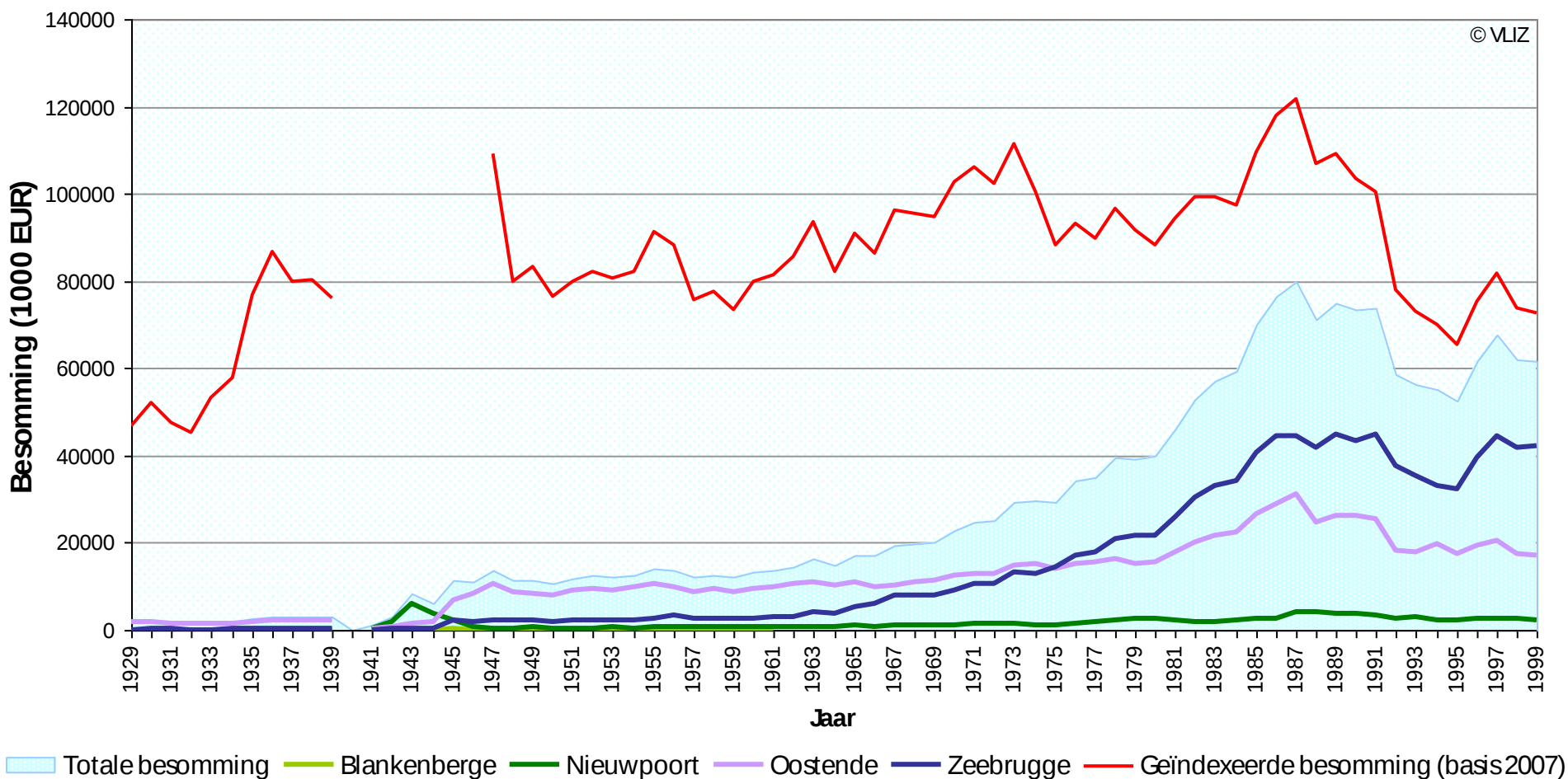
Het loon van de visser?

- Economische cijfers:
 - Inkomsten van de visserij (“besomming”)
 - Gemiddelde prijzen per vissoort
 - Omzetting van BEF naar €
 - Indexatie

Het loon van de visser?

Totale besomming (in duizend euro) van visaangeland door Belgische vissersvaartuigen in Belgische havenst.o.v. geïndexeerde waarde (basisjaar 2007)

En verder...

- Digitaliseren en QC
 - Vloot (vaartuigen, zee- en visdagen, gemiddelde vangsten per dag)
 - Samenstelling personeel visserij
- Vergelijkende analyse
 - Nationale statistieken
 - ICES-rapportage

Een voorsmaakje van de website in opbouw...

VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE

MARIEN EN KUSTGEBONDEN ONDERZOEK & BELEID IN VLAANDEREN

 Site Map

Website

U bent hier: [VLIZ](#) > [Over het VLIZ](#)

Over het VLIZ

Infoloket

Zeebibliotheek

Cijfers&Beleid

Faciliteiten

Datacentrum

Over het VLIZ

Inleiding

Missie

Bestuur

Staf

Wetenschapsprijzen

Samenwerking

Hoe lid worden?

Vacatures

Hoe ons bereiken?

Fotogalerij

Links

Over het VLIZ

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) is het informatieplatform voor zeewetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen.

Het VLIZ is een knooppunt voor marien en kustgebonden onderzoek en fungeert als internationaal aanspreekpunt.

Het VLIZ sluit samenwerkingsovereenkomsten af met Vlaamse onderzoeksgroepen en administraties én integreert haar activiteiten in nationale en internationale netwerken.

Belangrijke activiteiten zijn het beheer van het Vlaams Marien Data- en Informatie Centrum (VMDC), het Infoloket, de Zeebibliotheek en het onderzoeksschip 'Zeeleeuw'.

Kalender

Nieuws

Contact

 naar het [infoloket](#)

 naar de [zeebibliotheek](#)

 naar [cijfers & beleid](#)

 naar de [VLIZ faciliteiten](#)

Een eeuw zeevisserij in België

Wie weet precies wat er 50 of zelfs 100 jaar geleden opgevisst werd door onze vissers, of welke visgronden zij bezochten? Historische visserijgegevens onderbouwen het onderzoek naar de 'historische ecologie' (hoe zag onze zee er vroeger uit?) en het begrip van de '[shifting baselines](#)'. De historische context van onze zeevisserij is ook heel belangrijk als je het cultureel erfgoed van onze kustgemeenschap wil beschrijven. Het project 'Een eeuw zeevisserij' brengt data en informatie vanuit verschillende, gefragmenteerde bronnen, tot geïntegreerde vergelijkbare gegevens.

Dit is een lopend project. Momenteel zijn volgende producten beschikbaar:

Lijst commerciële soorten van de Belgische zeevisserij, met statistieken over de samenstelling en de waarde van de aanvoer, geografische informatie over de herkomst van de vangst en wetenschappelijke achtergrond

Uitgebreide informatiefiches voor de commerciële soorten van de Belgische zeevisserij.

Kaart van de (historische) visgronden van de Belgische zeevisserij (1929 - 1999)

Handleiding voor de gebruiker van de data 'Een eeuw zeevisserij in België'

Tijdslijn voor de reconstructie van de historiek van de Belgische (Vlaamse) zeevisserij (gebeurtenissen, wetgeving, technologische veranderingen, ...)

Collectie van publicaties en andere bronnen die data of context hebben bijgedragen tot dit project.

Fotogalerij: [historische foto's en filmfragmenten](#) uit de Belgische zeevisserij; surf ook naar 'Wetenschappen' voor [beeldmateriaal over de visserij uit historische literatuur](#) en oude verspreidingskaarten van commerciële vissoorten uit [The piscatorial atlas of the North Sea..'](#) (Olsen 1883).

Partners en ondersteuning

Vlaamse overheid

Departement
Landbouw en Visserij

Een eeuw zeevisserij in België : soortenlijst

Diepzwemmende of demersale vissen

Pelagische vissen

Schaal- en weekdieren

Diepzwemmende of demersale vissen (44)

- Blonde rog - *Bathyrāja brachyurops*
- Bot - *Platichthys flesus*
- Congeraal - *Conger conger*
- Doornhaai - *Squalus acanthias*
- Engelse poon - *Aspitrigla cuculus*
- Gevlekte rog - *Raja montagui*
- Grauwe poon - *Eutrigla gurnardus*
- Griet - *Scophthalmus rhombus*
- Grote pieterman - *Trachinus draco*
- Harder - *Mugil cephalus*
- Haringhaai - *Lamna nasus*
- Heek - *Merluccius merluccius*
- Heilbot - *Hippoglossus hippoglossus*
- Hondshaai - *Scyliorhinus canicula*
- Kabeljauw - *Gadus morhua*
- Koolvis - *Pollachius virens*
- Kuit
- Leng - *Molva molva*
- Lom - *Brosme brosme*
- Mul - *Mullus surmuletus*
- Pollak - *Pollachius pollachius*
- Rode poon - *Chelidonichthys lucernus*
- Roodbaars - *Sebastes marinus*
- Schar - *Limanda limanda*
- Scharretong - *Lepidorhombus whiffiagoni*
- Schelvis - *Melanogrammus aeglefinus*
- Schol - *Pleuronectes platessa*
- Steenbolk - *Trisopterus luscus*
- Stekelrog - *Raja clavata*
- Sterrog - *Amblyraja radiata*
- Steur - *Acipenser sturio*
- Tarbot - *Psetta maxima*
- Tong - *Solea solea*
- Tongschar - *Microstomus kitt*

Pelagische vissen (6)

- Atlantische tonijn - *Thunnus thynnus*
- Haring - *Clupea harengus harengus*
- Horsmakreel - *Trachurus trachurus*
- Makreel - *Scomber scombrus*
- Sprot - *Sprattus sprattus sprattus*
- Zalm - *Salmo salar*

[\[Top\]](#)

Schaal- en weekdieren (9)

- Dwergpijlinktvis - *Alloteuthis subulata*
- Europese zeekreeft - *Homarus gammarus*
- Garnaal - *Crangon crangon*
- Noordse pijlinktvis - *Loligo forbesi*
- Noordzeekrab - *Cancer pagurus*
- Noorse kreeft - *Nephrops norvegicus*
- Pijlinktvis - *Loligo vulgaris*
- Schelpen
- Wulk - *Buccinum undatum*

[\[Top\]](#)

or de zee

Een eeuw zeevisserij in België

Schol

Wetenschappelijke naam · *Pleuronectes platessa*

Schol is een vis die de laatste jaren, samen met tong, de belangrijkste doelsoort werd van de Belgische boomkorvisserij. Een piekaanvoer van 17000 ton werd genoteerd in 1992 en een maximale besomming van 40,3 miljoen euro in 1991. Schol werd typisch dicht bij huis opgevisst. De Kustzee en Noordzee-Zuid maakten vanaf de jaren '70 - '80 evenwel plaats voor Noordzee-Midden-Oost en -West en het Engels Kanaal als belangrijkste visgronden. De haven van Zeebrugge werd al snel (vanaf eind jaren '50) de plek bij uitstek om schol aan land te brengen en ook de buitenlandse havens deden het goed als afzetmarkt voor onze Belgische scholvangsten. Schol werd duur (tot meer dan 3 €/kg, geïndexeerde prijzen) verkocht in de vismijnen voor WOII, kende dan een dalende waardering tot de jaren '70 om daarna terug wat te stijgen, tot een prijs van 2,2 €/kg in 1999 (geïndexeerde prijzen).

[Statistieken](#) | [Kaarten](#) | [Wetenschappelijke achtergrond](#) | [Uitgebreide informatiefiche](#)

[\[Terug naar de lijst\]](#)

Extra informatie (in het Engels)

- ◆ [Encyclopedia of Marine Life of Britain and Ireland](#)
- ◆ [To FishBase](#)
- ◆ [To GenBank](#)

voor de zee

Schol - *Pleuronectes platessa*

Aanvoer

- > per visgrond :
 - aangeland in Belgische havens
 - aangeland in buitenlandse havens
- > per aanleghaven :
 - aangeland in Belgische havens
- > totaal :
 - aangeland in Belgische en buitenlandse havens

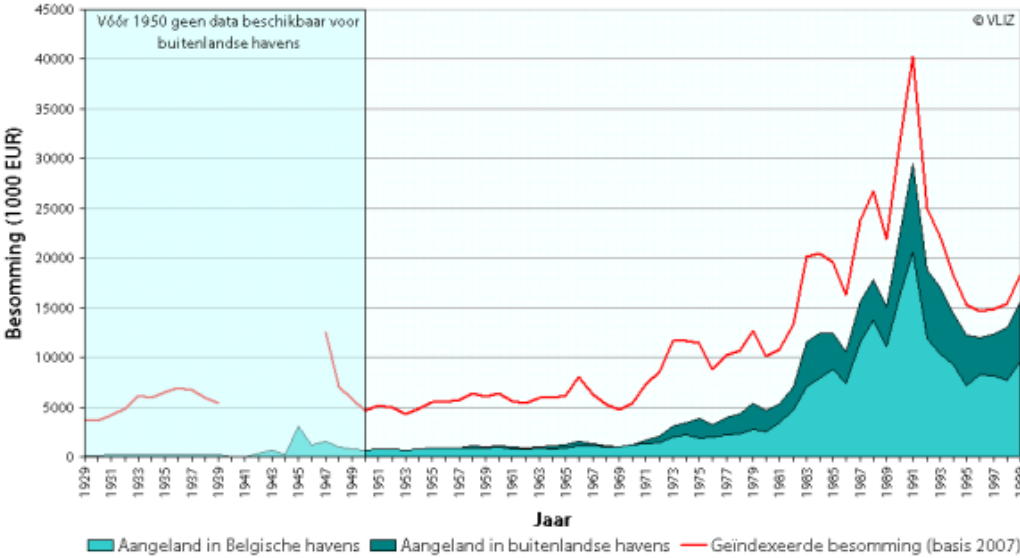
Gemiddelde prijs per kg

- > per aanleghaven :
 - aangeland in Belgische havens

Waarde van

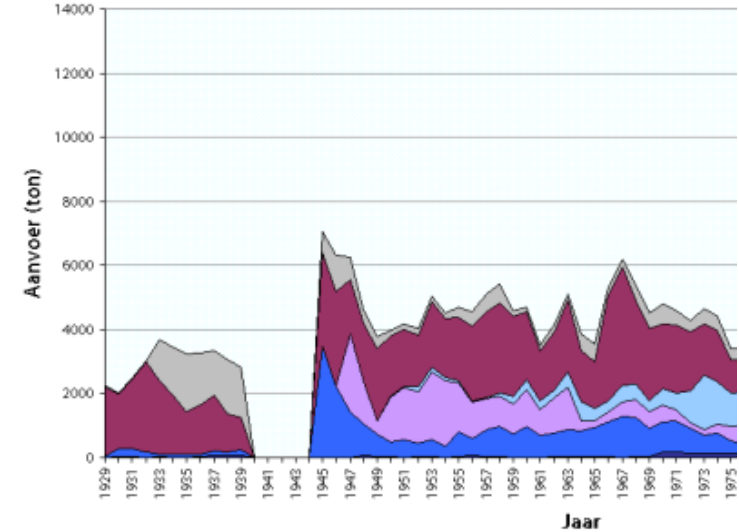
- > per visgr
a
a
- > per aanl
a
a
- > totaal :
a
b

Totale besomming (in duizend euro) van schol aangeland door Belgische vissersvaartuigen in Belgische en buitenlandse havens t.o.v. geïndexeerde waarde (basisjaar 2007)

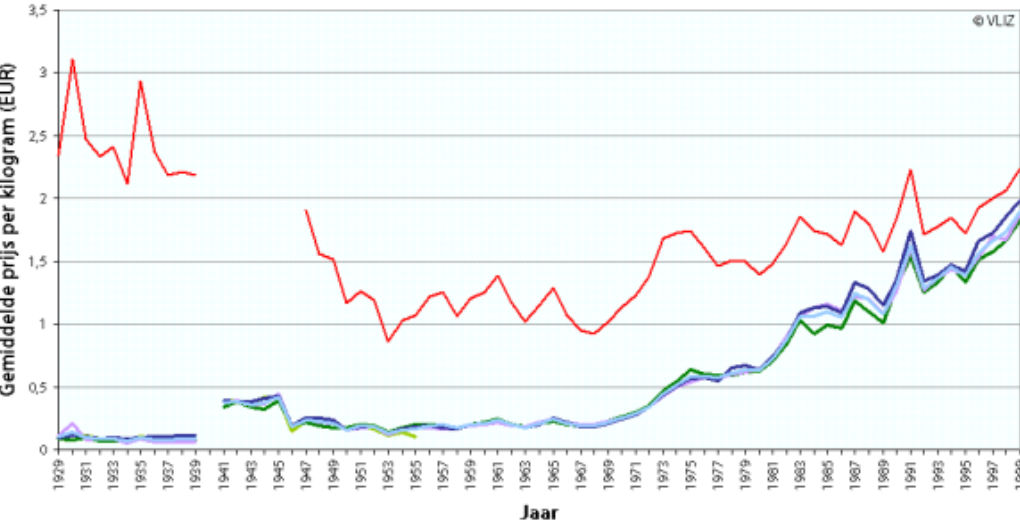

[Top]

Aanvoer (ton) van schol door Belgische vissersvaartuigen per visgrond

Gemiddelde prijs per kilogram (in euro) van schol aangeland door Belgische vissersvaartuigen in Belgische havens t.o.v. geïndexeerde waarde (basisjaar 2007)

[Top]

Een eeuw zeevisserij in België

Schol

Wetenschappelijke naam · *Pleuronectes platessa*

Schol is een vis die de laatste jaren, samen met tong, de belangrijkste doelsoort werd van de Belgische boomkorvisserij. Een piekaanvoer van 17000 ton werd genoteerd in 1992 en een maximale besomming van 40,3 miljoen euro in 1991. Schol werd typisch dicht bij huis opgevisst. De Kustzee en Noordzee-Zuid maakten vanaf de jaren '70 - '80 evenwel plaats voor Noordzee-Midden-Oost en -West en het Engels Kanaal als belangrijkste visgronden. De haven van Zeebrugge werd al snel (vanaf eind jaren '50) de plek bij uitstek om schol aan land te brengen en ook de buitenlandse havens deden het goed als afzetmarkt voor onze Belgische scholvangsten. Schol werd duur (tot meer dan 3 €/kg, geïndexeerde prijzen) verkocht in de vismijnen voor WOII, kende dan een dalende waardering tot de jaren '70 om daarna terug wat te stijgen, tot een prijs van 2,2 €/kg in 1999 (geïndexeerde prijzen).

[Statistieken](#) | [Kaarten](#) | [Wetenschappelijke achtergrond](#) | [Uitgebreide informatiefiche](#)

[\[Terug naar de lijst\]](#)

Extra informatie (in het Engels)

- ◆ [Encyclopedia of Marine Life of Britain and Ireland](#)
- ◆ [To FishBase](#)
- ◆ [To GenBank](#)

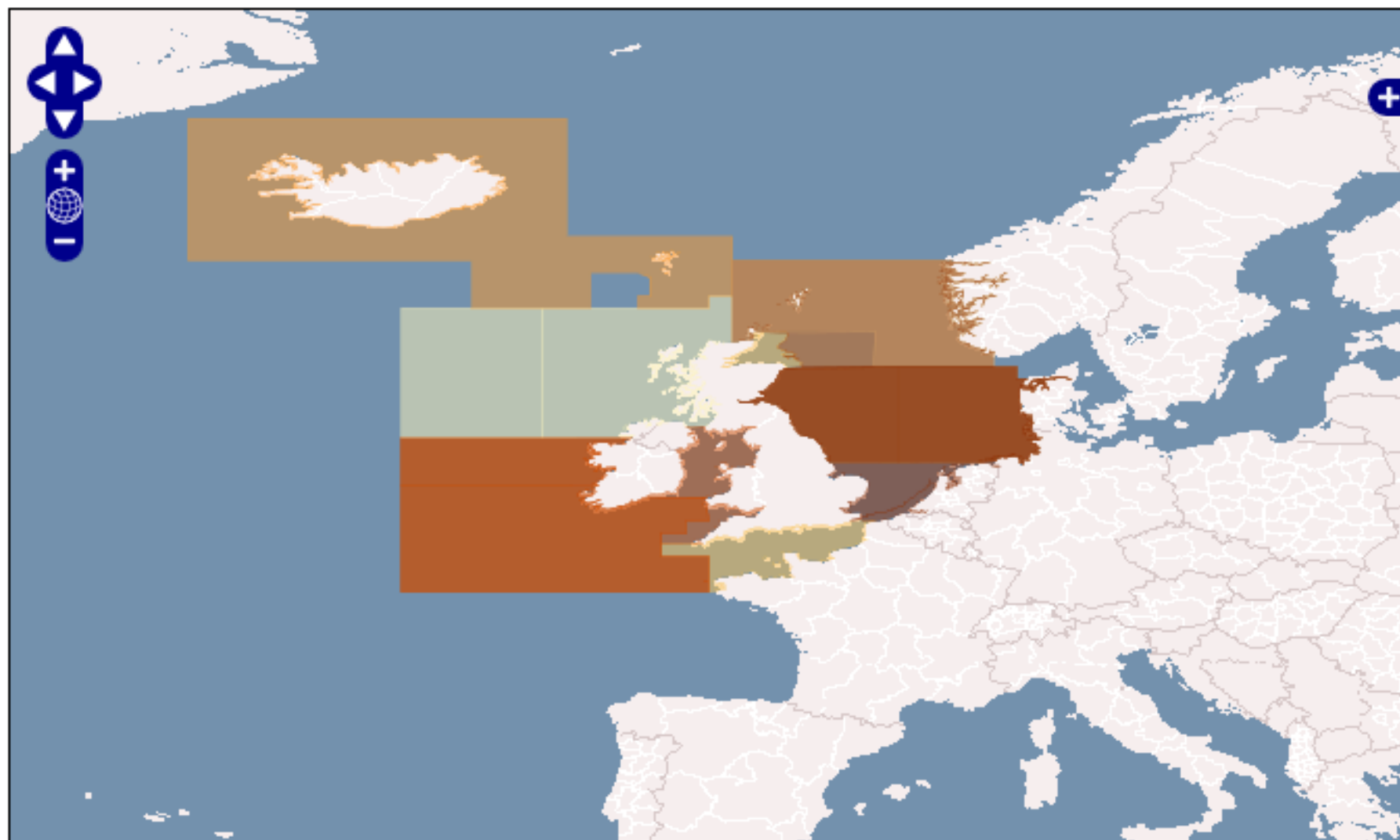

voor de zee

Soort:

Jaar: [< Vorig](#) **1960** [Volgend >](#)

-30.48828, 61.67969

Scale = 1 : 28M

Een eeuw zeevisserij in België

Schol

Wetenschappelijke naam · *Pleuronectes platessa*

Schol is een vis die de laatste jaren, samen met tong, de belangrijkste doelsoort werd van de Belgische boomkorvisserij. Een piekaanvoer van 17000 ton werd genoteerd in 1992 en een maximale besomming van 40,3 miljoen euro in 1991. Schol werd typisch dicht bij huis opgevisst. De Kustzee en Noordzee-Zuid maakten vanaf de jaren '70 - '80 evenwel plaats voor Noordzee-Midden-Oost en -West en het Engels Kanaal als belangrijkste visgronden. De haven van Zeebrugge werd al snel (vanaf eind jaren '50) de plek bij uitstek om schol aan land te brengen en ook de buitenlandse havens deden het goed als afzetmarkt voor onze Belgische scholvangsten. Schol werd duur (tot meer dan 3 €/kg, geïndexeerde prijzen) verkocht in de vismijnen voor WOII, kende dan een dalende waardering tot de jaren '70 om daarna terug wat te stijgen, tot een prijs van 2,2 €/kg in 1999 (geïndexeerde prijzen).

[Statistieken](#) | [Kaarten](#) | [Wetenschappelijke achtergrond](#) | [Uitgebreide informatiefiche](#)

[\[Terug naar de lijst\]](#)

Extra informatie (in het Engels)

- ◆ [Encyclopedia of Marine Life of Britain and Ireland](#)
- ◆ [To FishBase](#)
- ◆ [To GenBank](#)

voor de zee

Een eeuw zeevisserij in België...

Schol [*Pleuronectes platessa*]

©VLIZ (Declerf)

Schol is een vis die de laatste jaren, samen met de WOL, de belangrijkste doelsoort werd van de Belgische korvisserij. Een piekaanvoer van 17000 ton werd bereikt in 1992 en een maximale besomming van 1 miljoen euro in 1991. Schol werd typisch dicht bij huis opgevisst. De Noordzee-Zuid maakten vanaf de jaren '40 evenwel plaats voor Noordzee-Midden-Oost en het Engels Kanaal als belangrijkste visgebieden. De haven van Zeebrugge werd al snel (vanaf eind jaren '40) de plek bij uitstek om schol aan land te brengen. De buitenlandse havens deden het goed al voor onze Belgische scholvangsten. Schol werd duur (tot meer dan 3 €/kg, geprijsd) verkocht in de vismijnen voor WOL, wat een dalende waardering tot de jaren '70 opleverde, wat te stijgen, tot een prijs van 2,2 €/kg (geïndexeerde prijzen).

Wetenschappelijke naam

Pleuronectes platessa (Linnaeus, 1758)

Andere benamingen

Pladijs: Vlaamse naam voor Schol ([WoRMS](#))

Ploate: Oostends dialect ([VLAM](#))

Verspreidingsgebied

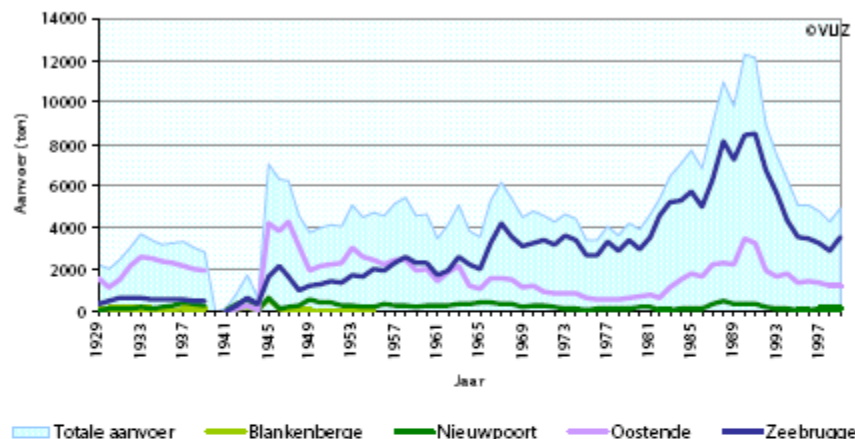

Figuur 1: Verspreidingsgebied van schol met aanduiding van waarschijnlijkheid van voorkomen © Fishbase

Schol komt vrij verspreid voor in het noordoost Atlantisch gebied, maar in hoofdzaak in de Noordzee. Het hele verspreidingsgebied loopt van Estland, de zuidkust van Noorwegen tot Frankrijk en Spanje. Ook in de Oostzee, Witte Zee en langs Groenland en Island vinden we deze vis terug (Fishbase).

Aanvoer en opbrengst in Belgische vismijnen

Aanvoer (ton) van schol door Belgische vissersvaartuigen in Belgische havens

Belangrijkste aanvoer tot 1957 afkomstig van Oostende, nadien neemt Zeebrugge de leiderspositie. Opvallende piek in totale aanvoer van 12244 ton in 1990.

Aanvoer in de vismijnen

Na een daling op het einde van de jaren '30 stijgt de totale hoeveelheid schol in de Belgische vismijnen gedurende de WOII op enkele jaren tijd met 60-voud van 117 ton in 1941 naar 7046 ton in 1945. Het grootste deel (63%) hiervan wordt aangeland in de haven van Oostende. Nadien is er een lichte terugval waarna de aanvoer tot 1980 vrij constant blijft met een jaarlijks gemiddelde van 4422 ton. Niet Oostende, maar Zeebrugge wordt de belangrijkste vismijn voor de aanvoer van schol. Gedurende de jaren '80 loopt totale aanvoer op tot 12244 t in 1990, gevolgd door een significante daling van 40%.

Oostende

Van bij het begin van de statistieken anno 1957 wordt het grootste deel van de scholvangst aangeland in Oostende. Vooral van 1945 tot 1948 is de deze haven van groot belang voor de scholvisserij. Gedurende deze periode is de hoeveelheid schol in Oostende goed voor ruim 60% van de totale hoeveelheid aangelande schol in Belgische vismijnen. Nadien blijft het belang van de Oostendse haven dalen met een tijdelijke heropleving van 1980 tot 1990.

Zeebrugge

Hoewel Zeebrugge in de beginjaren minder belangrijk is voor de scholvisserij, klimt ze geleidelijk omhoog. In het topjaar 1990 wordt 69% van de jaarlijkse scholvangst aangeland in Zeebrugge. Hierop volgt een daling die gelijklopend is met de globale trend.

Waterschatten vier eeuwen kustonderzoek

18

0 500 1000 2000 3000

zee-Zuid
en
dzee-Midden
ordzee-Midden-West
ordzee-Midden-Oost
dzee-Noord
al
ol Kanaal
Zee
en West-Ierland
d-Ierland
st-Ierland
-Schotland
all
öer
ndzee
krijk-West
je, Portugal, Marokko
nje
tugal, Marokko
ador
ntszee

20, Witte Zee - Bereneiland

20a, Witte Zee

20b, Bereneiland

VLIZ haalt stukje visserijgeschiedenis terug boven water!

Vlaams instituut voor de zee